

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมสถาบันต่างๆ จะมีระเบียบและมั่นคงได้ก็สืบเนื่องจากการที่สถาบันครอบครัวได้มีส่วนอบรมบ่มนิสัย และควบคุมสมาชิกของครอบครัวให้เป็นคนดี^๑ ทั้งนี้เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม ความคาดหวัง ระเบียบวินัยให้กับสังคม และทำหน้าที่ให้ความอบอุ่น ให้ขวัญกำลังใจที่มั่นคงให้แก่สมาชิกในสังคมด้วย สถาบันครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกของมนุษย์ ที่ให้การอบรมสั่งสอนความรู้ขั้นพื้นฐานให้มนุษย์ได้พัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านพฤติกรรมให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งครอบครัวประกอบด้วยพ่อแม่ ลูก จะต้องมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่เริ่มแรก ที่จะต้องหล่อหลอมคุณภาพชีวิตในครอบครัวให้มีจิตใจ มารยาท ความประพฤติที่ดีงาม และช่วยเสริมแรงในการสั่งสอนให้เป็นคนที่มีอุปนิสัย อุตสาหะ มีความรู้ ความฉลาด ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อที่จะได้อยู่รอดและช่วยกันพัฒนาสังคมให้คุณค่า คุณภาพ ครอบครัวที่ดีจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของสังคม ครอบครัวจึงมีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ การสร้างคนให้มีคุณภาพ การสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ บำบัดความต้องการทางเพศ เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ กำหนดสถานภาพ ให้การอบรมเลี้ยงดูให้อยู่ในเกณฑ์ของสังคมเป็นไปอย่างปกติสุข^๒ เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ความอบอุ่น ปลอบขวัญ เสริมกำลังใจให้บุคคลนั้นผ่านวิกฤต อุปสรรค ไปได้อย่างราบรื่น

ปัจจุบันปรากฏว่าครอบครัวไทยตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่าวิกฤติ ทั้งนี้เพราะว่า เกิดความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ทำให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่รีบเร่งและแข่งขันกันสูง สถาบันครอบครัวในฐานะที่เป็นพื้นฐานของระบบสังคมย่อมได้รับผลของการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงในบทบาทและการหน้าที่หลักของครอบครัวผลักดันให้เกิดภาวะครอบครัวล่มสลาย^๓ ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดังกล่าว หากเป็นไปได้ด้วยดีปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดขึ้นก็มีแนวโน้มที่จะไม่มีความรุนแรงเท่ากับการที่สมาชิกในครอบครัวขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัวเกิดจากการไม่ลง

^๑ สุวิทย์ รุ่งวิสัย, **พันธะทางสังคม**, (เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๗๕.

^๒ กระป๋อง ชลวิทย์, “ครอบครัวที่มีคุณภาพในทัศนะของพนักงานธนาคารทหารไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^๓ งามพิศ สัตย์สงวน, **สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาครอบครัวไทยโซ่ง**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

รอยกันระหว่างสามีภรรยาหรือชีวิตครอบครัว ที่จะต้องเกิดความขัดแย้งขึ้นมา ส่วนความสำเร็จหรือการล้มเหลวของการคืนดี ประนีประนอมกันนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการณ์ที่คู่สมรสนั้นจะจัดการแก้ไขปัญหาคือขัดแย้งนั้น ๆ ได้ดีเพียงใด สำหรับปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวนั้น

อย่างไรก็ตาม สุพัตรา สุภาพ^๕ ได้กล่าวไว้ว่า การขัดแย้งกันโดยส่วนตัว เป็นการขัดแย้งเพราะบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น ระหว่างพ่อแม่กับลูกหรือสามีกับภรรยา มีค่านิยม และทัศนคติที่ต่างกัน ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น ด้านอารมณ์ แบบของความประพฤติ บทบาท ค่านิยม ความรัก และการขัดแย้งกันในด้านสังคม ครอบครัวทุกครอบครัวต้องอยู่ในสังคม ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมจึงมีผลกระทบต่อครอบครัว โกศล วงศ์สวรรค์^๕ อดีตชีวิตครอบครัวไทยสุขสมบูรณ์ อบอุ่น อยู่กันจนแก่เฒ่า มีสวัสดิภาพ แต่ปัจจุบันคู่สมรสมีทัศนคติว่า การหย่าร้างเป็นเรื่องปกติมากขึ้น ต่างให้ความสำคัญและความสนใจแก่ครอบครัวน้อยกว่าตัวเอง หน่วยสังคมอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนสมาชิกของครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูลูกมีเด็กรับใช้ อาหารสำเร็จจากนอกบ้าน ส่งผลให้สำคัญของครอบครัวลดลง เกิดการทะเลาะวิวาท ครอบครัวแตกแยกผลกระทบที่ตามมาคือลูกขาดความอบอุ่นมีปมด้อยและหนีออกจากบ้านไปคบเพื่อนเป็นต้น และสภาพของครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน

ดังนั้น เมื่อประเทศอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ตั้งแต่กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการให้ความรักความเข้าใจแก่สมาชิกได้เต็มที่ ไม่สามารถเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกเพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ทัน ไม่สามารถปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม และกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต การสูญเสียบทบาทและอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ ได้นำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมอย่างมากมายในสังคม เช่น ปัญหาการใช้ยาเสพติดของเยาวชน ปัญหา โสเภณีเด็ก ปัญหาการทารุณกรรมทางเพศในเด็ก ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาการทำร้ายกันในครอบครัว ปัญหาครอบครัวแตกแยก^๖ และปัญหาการหย่าร้าง เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและเรื่องอื่น ๆ อีกมากมายสาเหตุสำคัญเนื่องจากการที่พ่อแม่ต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจหรือเนื่องจากค่านิยม ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว^๗ แม่บ้านมีงานทำนอกบ้านมากขึ้น จึงทำให้บทบาทในหน้าที่แม่บ้านขาดการเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตร ขาดหน้าที่ของภรรยาที่ดีที่พึงปฏิบัติต่อสามี ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างสามีภรรยา ก่อให้เกิดรอยร้าว เกิดความตึงเครียด ครอบครัวแตกแยก ลูก ๆ ไปคบเพื่อน

^๕ สุพัตรา สุภาพ, **สังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๖๒-๖๖.

^๕ โกศล วงศ์สวรรค์, สติต วงศ์สวรรค์, **ปัญหาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๙.

^๖ ยศพร ปัตนกุล, “การศึกษาทัศนคติในการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวในเคหะชุมชนรังสิต หมู่ ๒ ต. รังสิต อ. ธัญบุรี จ. ประทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๗ ก่อ สวัสดิ์พานิชย์, **ความสัมพันธ์ในครอบครัว**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙), หน้า ๑๑๕.

นอกบ้านและพากันไปในทางที่ผิดจนกลายเป็นเด็กเกเร เที้ยวเตร ในที่สุดก็จะเข้าไปแหล่งอบายมุข^{๘๘} ไปติดยาเสพติดให้โทษได้ ประกอบกับแนวคิดเดิมของคนตำบลแซ่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม โดยถือว่าเมื่ออยู่ด้วยกันแล้วไม่มีความสุขก็แยกกันเดินดีกว่า เนื่องจากต่างฝ่ายต่างไม่มีเวลาให้กันและกัน เช่น สามีทำงานมากจนเกินไปจนไม่มีเวลาให้กับครอบครัว สามีไปมีภรรยาน้อย หรือภรรยาทำงานมากจนเกินไปจึงไม่มีเวลาให้กับสามี ภรรยาไปมีสามีใหม่ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาหรือความเชื่อเดิม ๆ อีกต่อไป

ปัจจุบันประชาชนในเขตตำบลแซ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน สาเหตุเพราะได้ถูกกระแสของการบริโภคนิยม และวัตถุนิยมเข้ามามีอิทธิพลต่อสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนตำบลแซ่ อำเภออุทุมพรพิสัย ศรีสะเกษอย่างมาก จากการที่อาตมาได้สังเกตการมา ๑๕ ปี พบว่า พฤติกรรมของประชาชนเขตตำบลแซ่เปลี่ยนไปจากสภาพที่ค่อยเป็นค่อยไป เป็นสภาพที่รีบเร่งเวลาเป็นเงินเป็นทอง จากวัฒนธรรมที่มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือจนเจือกันกลายเป็นชีวิตที่เห็นแก่ตัว แข่งขันจากการวัดความเป็นมนุษย์ที่ศีลธรรมความดีงาม เป็นการวัดความเป็นคนที่มีความฉลาด ทรน ทรน ความร่ำรวย ตำแหน่งหน้าที่ในสังคม ทำให้วิถีชีวิตได้เปลี่ยนไปด้วยอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่ขยายเข้ามาพร้อมกับระบบการศึกษา ระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ทำให้มีผลกระทบต่อการครอบครัวยิ่งขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำมาหาเลี้ยงชีพและค่านิยมของคนในสังคมครอบครัวควรที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขก็มีปัญหาเกิดขึ้นคือ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และ ปัญหาด้านครอบครัว^{๘๙} อันจะมีผลทำให้การดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมน่าเบื่อหน่าย ความสัมพันธ์ในครอบครัว^{๙๐} แนวโน้มครอบครัวแตกแยกจะมีเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าห่วงใย อดีตครอบครัวไทยสุขสมบูรณ์ อบอุ่น อยู่กันจนแก่เฒ่า มีสวัสดิภาพ แต่ปัจจุบันคู่สมรสมีทัศนคติว่า การหย่าร้างเป็นเรื่องปกติ ต่างให้ความสำคัญและความสนใจแก่ครอบครัวน้อยกว่าตัวเอง ส่งผลให้ความสำคัญของครอบครัวลดลงจึงนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เมื่อกล่าวถึงครอบครัว สิ่งที่ควรจะต้องระมัดระวังได้ที่จะต้องพิจารณาถึงการมีบทบาทของบุคคลใดในสภาพต่าง ๆ คือ “การกล่าวถึงเรื่องการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพราะเป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมขัดเกลาให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคมสามารถอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น^{๙๑}”

อย่างไรก็ตาม ถ้าสถาบันครอบครัวสามารถอบรมสมาชิกให้รู้จักระเบียบของสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ก็จะทำให้สังคมมีระเบียบไม่เกิดปัญหา ในทางตรงกันข้ามถ้าครอบครัวมีปัญหา ก็ย่อมมีโอกาสนำไปเกิดปัญหาสังคมได้ ผลเสียที่อาจเกิดจากปัญหาครอบครัวก็คือ ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น หัวหน้าครอบครัวออกเที่ยวเตร่ตามแหล่งสถานบันเทิง สามีไป

^{๘๘} วีรพล ใหญ่อรุณ, “ปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัวตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจนครบาล”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๘๙} สุทธิเกียรติ ศิริกุล , สัมภาษณ์ , ๒๕๕๕.

^{๙๐} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สถาบันครอบครัวมุมมองของนักสวัสดิการสังคม, (กรุงเทพมหานคร : J. PRINT, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๕-๑๙๗.

^{๙๑} สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, หน้า ๔๗-๔๘.

มีภรรยาน้อย หรือไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงทั่ว ๆ ไป ภรรยาไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายคนใหม่ มารดาเที่ยวนอกบ้าน บุตรอาจคบเพื่อนที่ไม่ดี เทียวเตร็ดเตร่เสเพลติดและอาจประกอบอาชญากรรมได้ซึ่งหลวงพ่อบัญญานันทภิกขุ ได้เสนอแนวทางสำหรับการขัดเกลาทางสังคมไว้^{๑๒} พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก พ่อแม่จึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการแนะนำสั่งสอนลูก การพูดอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการกระทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีควบคู่กันไปด้วย ลูกทุกคนในครอบครัวมักถ่ายแบบอย่างจากพ่อแม่ไว้เสมอ ถ้าลูกรักพ่อติดพ่อก็จะถ่ายทอดกิจกรรมทุกอย่างของพ่อไว้ ถ้าลูกรักแม่ติดแม่อีกก็ถ่ายทอดกิจกรรมทุกอย่างของแม่ไว้เสมอ การถ่ายทอดบ่อย ๆ คือ การสร้างนิสัยขึ้นในใจของเขาเสมอ (Internalization) และเป็นอย่างที่ว่าพ่อแม่เป็นอยู่ ดังนั้น พ่อแม่จึงต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษ ในเมื่อตนอยู่ในหน้ากลองถ่ายคือลูก ๆ อย่าได้พูด กระทำในสิ่งใดในทางเสียหายให้ลูกเห็นเป็นอันขาด ให้ลูกได้เห็นได้ยินและได้ฟังเฉพาะสิ่งดี ๆ งาม ๆ และโดยทั่วไปลูก ๆ เป็นเสมือนกระจกเงาส่องให้รู้จักพ่อแม่ พ่อแม่เป็นอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไรส่วนหนึ่งสามารถสังเกตได้จากกระจกเงา คือพฤติกรรมของลูกนั่นเอง สิ่งที่สำคัญที่สุดถ้าพ่อแม่และสามีภรรยาหรือสมาชิกในครอบครัวต่างรู้ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ และแสดงไปตามบทบาทหน้าที่ของตนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในครอบครัว ฉะนั้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว ถ้าสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้ก็ย่อมก่อให้เกิดความสุข หลักในการสร้างความสัมพันธ์นั้นต้องอาศัยหลักทศหก ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว โดยเฉพาะหลักปรีตถิมทิศและปัจฉิมทิศ หลักเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อใจ การรู้จักเอาใจกัน ความเข้าใจ การผ่อนหนักเป็นเบา การให้อภัยต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขราบรื่น สมาชิกในครอบครัวก็จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมอันเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญมาข้างต้น ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวเขตตำบลเข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนมาช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข มีความอบอุ่น เกิดความรักความเข้าใจ และร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของตนโดยตรง และเพื่อให้ได้คนดีที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติตามที่คาดหวังไว้ในที่สุด

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาคือครอบครัวของประชาชน เขตตำบลเข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวของประชาชน เขตตำบลเข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ต้องการทราบสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาครอบครัวของประชาชนเขตตำบลเข้ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ต้องการทราบหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคู่ครองที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท มีอย่างไร

๑.๓.๓ ต้องการทราบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคู่ครองของประชาชนเขตตำบลเข้ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ (๑) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาคู่ครองของประชาชนเขตตำบลเข้ (๒) ศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคู่ครองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ (๓) ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคู่ครองของประชาชนเขตตำบลเข้ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ประกอบด้วย

๑.๔.๒.๑ เอกสารข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

๑.๔.๒.๒ เอกสารข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือวิชาการเอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ตและบทวนเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปัญหาคู่ครอง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

๑.๔.๒.๓ กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลเข้ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวน ๗๒ คน ประกอบด้วย (๑) กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน ๙ คน (๒) ข้าราชการครู ๙ คน (๓) พระสงฆ์ ๙ รูป (๔) หัวหน้าครอบครัวและประชาชนทั่วไป ๔๕ คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมที่เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่แสดงไว้เป็นหลักปฏิบัติของบุคคลทั่วไปและการดำเนินชีวิตแบบครอบครัว ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ขวราวาสธรรม ๔ และทศ ๖

๑.๕.๒ การประยุกต์ หมายถึง การนำเอาความรู้ในวิทยาการใหม่ ๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือ การนำเอาหลักพุทธธรรมมาประพจน์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิตในสังคมของครอบครัวไทยของประชาชนในเขตตำบลเข้ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๕.๓ ปัญหาครอบครัว หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ๓ ด้าน คือด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา

๑.๕.๔ ตำบลแซ่ หมายถึง เขตพื้นที่กลุ่มประชาชนที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๒ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาครอบครัวนั้น ได้มีผู้รวบรวมและเรียบเรียงไว้หลายท่าน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ^{๑๓} ได้กล่าวถึง ปุริตถิมทิส ได้แก่ ทิศเบื้องหน้า คือ บิดามารดา บุตรธิดา พี่น้องบิดามารดา ผู้เป็นทิศเบื้องหน้าโดยฐานะ ๕ ประการ คือ (๑) ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ (๒) ช่วยทำกิจการงานของท่าน (๓) ดำรงวงศ์สกุล (๔) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท (๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน และยังได้ให้ความของบิดามารดาเมื่อได้รับการบำรุงจากบุตรธิดา พี่น้องเคราะห์บุตรธิดาโดยฐานะ ๕ ประการ คือ (๑) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี (๓) ให้ศึกษาศิลปวิทยา (๔) หาภรรยาที่สมควรให้ (๕) มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันสมควร

๑.๖.๒. ปัญญานันทภิกขุ ได้กล่าวถึง หน้าที่ของพ่อแม่ที่จะต้องปฏิบัติต่อลูกของตนว่าพ่อแม่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูลูกของตน เพราะลูกเกิดมาในโลกนี้ด้วยพ่อแม่เป็นต้นเหตุ หน้าที่พ่อแม่ที่ต้องปฏิบัติต่อลูกนั้นมี ๗ ประการ ดังนี้ คือ (๑) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี (๓) ให้ศึกษาศิลปวิทยาตามสมควรแก่อายุและสติปัญญาของลูก (๔) ให้แต่งงานกับผู้ที่สมควร (๕) มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงเวลา (๖) ให้คำแนะนำสั่งสอน (๗) หาโอกาสพาไปเที่ยวหรือไปในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานกุศล เพื่อเป็นการอบรมให้ลูกมีความเฉลียวฉลาดรอบรู้ในสิ่งที่ยังไม่เคยรู้เคยเห็น ทำให้ลูกเกิดความรักใคร่สนิทสนมในพ่อแม่ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ^{๑๔} ท่านยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของลูก ที่จะต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่ในฐานะที่พ่อแม่ได้อุปการะมาก่อนมี ๗ ประการ คือ (๑) ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ (๒) ช่วยทำกิจการงานของท่าน (๓) ดำรงวงศ์ตระกูลของท่าน การดำรงวงศ์ตระกูลนี้เป็นความประสงค์อันสำคัญของพ่อแม่ ที่ได้พยายามหาลูกและเลี้ยงลูกให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วยความมุ่งหมายว่าเมื่อตายไปแล้ว ลูกจะได้ปกครองทรัพย์สมบัติต่อไป (๔) ประพฤติตนให้เป็นผู้ที่ควรรับมรดกของพ่อแม่ คือ ลูกต้องเป็นคนขยันหมั่นศึกษาเล่าเรียนในเวลาเป็นเด็ก ครั้นโตแล้วก็มีความอดทนบากบั่นทำงานหาทรัพย์สมบัติ และเก็บหอมรอมริบไว้ไม่ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย คบแต่คนดีมีศีลธรรม (๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน คือ เมื่อท่านได้ตายทำลายขันธไปตามธรรมดาของสังขารแล้ว ลูกก็ไม่ควรเศร้าโศกเสียใจร้องไห้รำพัน ควรระงับความทุกข์ใจนั้นเสีย (๖) มีความกตัญญูต่อกตเวทิต่อพ่อแม่ คือ รู้อุปการคุณที่ท่านทำไว้แก่เรา และกตเวทิตอบแทนอุปการะคุณของท่าน รวมความว่ากตัญญูต่อกตเวทิต์ หมายถึง รู้อุปการคุณที่พ่อแม่ทำแล้วและตอบแทน (๗) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ในทางที่ถูกต้องโดยเคร่งครัด คือ ลูกจะต้องมีความอดทนเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และตั้งใจปฏิบัติตามด้วยความเคารพอย่างเต็มใจยิ่ง

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๖/๑๙๙-๒๐๑/๒๔๖-๒๔๘.

^{๑๔} ปัญญานันทภิกขุ, **หน้าที่ของคน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๒๕), หน้า ๘๘-๙๗.

จะได้ชื่อว่าเป็นคนที่มีความกตัญญูกตเวที บุคคลใดได้พบเห็นก็พลอยยกย่องว่าเป็นคนดี ^{๑๕} ท่านยังได้กล่าวถึงความหมายของสามีกับภรรยาที่มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างใกล้ชิดและจำเป็นอีกอย่าง คือ (๑) ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา (๒) ไม่แสดงอาการดูหมิ่นภรรยา (๓) ไม่ประพฤตินอกใจภรรยา (๔) มอบความเป็นใหญ่ให้ (๕) ให้เครื่องแต่งตัว (๖) ต้องคอยสังเกตอารมณ์ของภรรยา (๗) เอาใจใส่ในยามป่วยไข้ และ (๘) นับถือญาติมิตรของภรรยา ซึ่งบุคคลเหล่านั้นก็ย่อมที่จะมาเยี่ยมเยียนหรือติดต่อขอความช่วยเหลือ สามิที่ที่จะต้องมีความนับถือญาติมิตรของภรรยาเสมอด้วยของตน ^{๑๖} และท่านยังได้กล่าวถึงถึง สามิมิหน้าที่ปฏิบัติต่อภรรยาอีกอย่างว่า ภรรยาก็ต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อสามิเหมือนกัน คือ (๑) จัดการงานดี (๒) สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามิตี (๓) ไม่ประพฤตินอกใจสามิ (๔) รักษาทรัพย์ที่สามิหามาได้ (๕) ฉลาดและขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง (๖) คอยสังเกตอารมณ์ของสามิและ (๗) เอาใจใส่ในยามป่วย สามิเมื่อเห็นภรรยาของตนปฏิบัติดังกล่าวแล้วก็จะประทับใจในตัวภรรยามากยิ่งขึ้น ^{๑๗}

๑.๖.๓. พระสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้กล่าวว่า ภรรยาควรปฏิบัติตามโอวาทที่ธัมมชัลยเศรษฐีสอนแก่ นางวิสาขา ก่อนจะส่งตัวไปสู่สกุลของสามิ ๑๐ ประการ คือ (๑) ไฟในอย่านำออก คือ ไม่นำเรื่องราวปัญหา ความร้อนใจต่าง ๆ ในครอบครัวไปเปิดเผยแก่คนทั่วไปภายนอก (๒) ไฟนอกอย่านำเข้า คือ เรื่องที่ไม่ดีหรือคำนิทาของผู้อื่นภายนอกบ้านที่ตนได้ยินได้ฟังมาแล้ว อย่านำมาบอกให้แก่คนในบ้าน เพราะจะทำให้คนนอกบ้านและคนในบ้านกินแหนงแคลงใจซึ่งกันและกันได้ (๓) ควรให้แก่ผู้ที่ให้ คือ บุคคลใดที่ยืมเข้าของไปแล้วให้คืน เมื่อบุคคลนั้นมามีอีกจึงควรให้หรือบุคคลใดให้สิ่งของแก่เรา เราพึงให้ตอบแทนแก่เขา (๔) อย่าให้แก่ผู้ที่ไม่ให้ คือ ใครไม่ให้อะไรแก่เราเลย เราก็ไม่สมควรให้อะไรแก่เขา หรือใครยืมของแล้วไม่ส่งคืน ก็อย่าให้ยืมอีก (๕) เขาจะให้หรือไม่ให้ก็จงให้ คือ ญาติมิตรของตนเองหรือฝ่ายสามิกก็ตามที่ตกทุกข์ลำบากมาขอพึ่ง เขามีอะไรตอบแทนหรือไม่ก็ตามภรรยาควรช่วยเหลือเขา (๖) นั่งให้เป็นสุข คือ เมื่อพ่อแม่สามิหรือสามียืนทำงานอยู่ ภรรยาก็ต้องช่วยทำงานด้วย เมื่อเขาพักจึงควรพัก (๗) กินให้เป็นสุข คือ ไม่รับประทานอาหารก่อนพ่อแม่และสามิ จัดหาให้เขารับประทานก่อนแล้ว ตนเองจึงรับประทานภายหลัง เว้นแต่บางครั้งตนจะต้องรีบไปทำงานก่อนหรือพ่อแม่และสามิมิมีกิจธุระไปนอกบ้าน (๘) นอนให้เป็นสุข คือ พยายามตื่นก่อนและนอนทีหลัง จัดแจงปรนนิบัติพ่อแม่และสามิให้หลับก่อนแล้วจึงนอน (๙) บูชาไฟ คือ ให้มีความยำเกรงต่อพ่อแม่ของสามิเหมือนกองไฟ หรืออุปัช เพราะธรรมดาไฟหรืออุปัช ใครจะเข้าใกล้ด้วยความประมาทไม่ได้ฉันใด พ่อแม่ของสามิเป็นผู้ที่หญิงสะกัฟมีความยำเกรงฉันนั้น (๑๐) บูชาเทวดาภายในบ้าน คือ ให้แสดงความเคารพนับถือพ่อแม่และสามิเหมือนเทวดา จะเกิดสิริมงคลแก่ตนเองตลอดไป ^{๑๘}

๑.๖.๔. พิชุ มลิวลย์ ได้กล่าวว่า การสงเคราะห์ อนุเคราะห์บุตร เป็นหน้าที่ของบิดามารดาตามกาลเวลาอันควร กล่าวคือ เมื่อบุตรยังอยู่ในเยาว์วัย ลักษณะของบุตรมีอยู่ ๓ ประเภท คือ (๑) อภิชาติบุตร ได้แก่ บุตรหญิงชายที่มีนิสัยแก่กล้ายิ่งกว่าบิดามารดา ด้วยศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย และเชื่อใน ทาน ศีล ภาวนา ฟังธรรมเทศน่ายิ่งกว่าบิดามารดา มีจาคะ คือ การ

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐-๑๐๔.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖-๑๔๒.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓-๑๔๔.

^{๑๘} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต “ฉบับทางก้าวหน้า”, (กรุงเทพมหานคร : ฐานการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๕-๑๑๗.

บริจาต มีปัญญายิ่งกว่าบิดามารดา (๒) อนุชาตบุตร ได้แก่ บุตรหญิงชายเกิดมามีศรัทธา จาคะ ปัญญา ศील สุตะ เป็นต้น เสมอด้วยบิดามารดา (๓) อวชาตบุตร ได้แก่ บุตรหญิงชายเกิดมามีศรัทธา จาคะ ปัญญา ศील สุตะ เป็นต้น ต่ำกว่าบิดามารดา เป็นคนพาลว่ายากสอนยาก มักมากไปด้วย ความโลภ ความโกรธ ความหลง ด่าบิดามารดาพี่น้องหญิงชาย หยาบคายต่อผู้เฒ่าผู้แก่ ไม่ตั้งอยู่ในโอวาทของบิดามารดา เป็นคนพาลไม่ประพฤติตามบิดามารดาของตน^{๑๙}

๑.๖.๕. ชลอ อุทกภาชน์ ได้ให้ความหมายของภรรยาว่า ภรรยา คือ หญิงที่ประพฤติ บริบูรณ์ด้วยการบำรุงบำเรอเลี้ยง หรือหญิงที่สามีควรสงเคราะห์เลี้ยงดู มีอยู่ ๗ ประเภท คือ (๑) วรรกา ภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงเพชฌฆาต ที่คิดมุ่งร้าย ซื่อได้ด้วยเงิน มิได้อยู่กินด้วยความพอใจ ยินดีในชายอื่น ดูหมิ่น และคิดทำลายสามี (๒) โจรีภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงโจร ซึ่งชอบล้างผลาญทรัพย์สินสมบัติที่สามีหามาได้ด้วยดี (๓) อัยยาภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงนาย ชอบเกียจคร้านไม่ใส่ใจการทำงาน กินมาก ปากร้าย หยาบคาย ใจเหี้ยม ชอบข่มสามี (๔) มาตาภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงมารดา ชอบหวังดีเสมอ คอยห่วงใยเอาใจใส่สามีเหมือนมารดาปกป้องบุตร และประหยักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ (๕) ภคินีภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงน้องสาว ซึ่งเคารพรักสามีได้ตั้งน้อมรักที่มีจิตใจอ่อนโยน รู้จักเกรงใจและคล้อยตามสามี (๖) สซีภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงสหายประดุจเพื่อน พบสามีเมื่อใดก็ปรাপปลื้ม ดีใจเหมือนเพื่อน พบเพื่อนที่จากไปนานเป็นผู้มีการศึกษาอบรม มีกิริยามารยาท ความประพฤติดี รักดีต่อสามี (๗) ทาสี ภริยา หมายถึง ภรรยาเยี่ยงทาส ย่อมอยู่ในอำนาจสามี ถูกขู่ตระคอกเข่นตีก็อดทน ไม่โกรธตอบ^{๒๐}

๑.๖.๖. บุญมี แท่นแก้ว ได้ให้ความหมายของสามีว่า สามี คือ ผู้ที่เป็นใหญ่ในอันที่จะรักษา กิจการภายในบ้าน ภรรยาที่สามีควรสงเคราะห์มีอยู่ ๒๐ จำพวก ดังต่อไปนี้ คือ (๑) หญิงที่มารดามอบให้ (๒) หญิงที่บิดามอบให้ (๓) หญิงที่บิดามารดาทั้งสองมอบให้ (๔) หญิงที่พี่สาวมอบให้ (๕) หญิงที่พี่ชาย มอบให้ (๖) หญิงที่น้องหญิงชายมอบให้ (๗) หญิงที่ญาติมอบให้ (๘) หญิงที่ตระกูลมอบให้ (๙) หญิงที่ผู้มี ศीलมีธรรมมอบให้ (๑๐) หญิงที่ผู้รักษามอบให้ (๑๑) หญิงอยากได้ทรัพย์แล้วก็มาอยู่ด้วย (๑๒) หญิงที่ ผู้ใหญ่จับมือคนทั้งสองจุ่มลงในถาดน้ำแล้วก็มอบให้ (๑๓) หญิงที่บุรุษช่วยปลงภาระอันหนักแล้วก็มาอยู่ ด้วย (๑๔) หญิงที่เป็นทาสแล้วยกขึ้นเป็นภรรยา (๑๕) หญิงที่ทำการจ้างแล้วให้เป็นภรรยา (๑๖) หญิงที่ บุรุษไปรบเข้าศึกชนะได้มาเป็นภรรยา (๑๗) หญิงที่ได้ร่วมสังวาสครั้งหนึ่งหรือสองครั้งก็เรียกว่าภรรยา (๑๘) หญิงที่ผู้ต้องอาชญามอบให้ (๑๙) หญิงที่ล่อนน้ามาเก็บมาเป็นภรรยา (๒๐) หญิงที่หลงทางเก็บมา เป็นภรรยา^{๒๑} เมื่อสามีภรรยา ซึ่งถือว่าเป็นพ่อและแม่ รู้จักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติหน้าที่ต่อกันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน ครอบครัวก็จะมีความสุข เป็นสวรรค์ในบ้านได้ เมื่อสมาชิก ในครอบครัวปฏิบัติได้ดังนี้ สังคมก็จะมีระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น การสงเคราะห์ภรรยา รวมทั้งการ สงเคราะห์สามีด้วย โดยสามีภรรยา รู้จักถ้อยทีถ้อยอาศัยปฏิบัติหน้าที่ต่อกันดังกล่าวมา ถือว่าเป็นมงคล ชีวิตด้วยเป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาชีวิตของสามีภรรยา พัฒนาครอบครัว พัฒนาสังคมให้มีความ เจริญก้าวหน้าและสงบสุขต่อไป

^{๑๙} พิชุร มลิวัลย์, **หลักธรรมสำหรับการพัฒนาชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

^{๒๐} ชลอ อุทกภาชน์, **พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์**, เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๘๘๘-๙๐๔.

^{๒๑} บุญมี แท่นแก้ว, **จริยศาสตร์**, หน้า ๒๒๘.

๑.๖.๗. สุพัตรา สุภาพ ความสัมพันธ์ในครอบครัวคือสัมพันธ์ภาพในครอบครัวตามบทบาทหน้าที่ที่ทุกคนมีต่อกันอื่น ๆ ในครอบครัว อันจะมีผลทำให้การดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมราบรื่น ความสัมพันธ์ในครอบครัวประกอบด้วย^{๒๒} แนวโน้มครอบครัวแตกแยกจะมีเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าห่วงใย อดีตครอบครัวไทยสุขสมบูรณ์ อบอุ่น อยู่กันจนแก่เฒ่า มีสวัสดิภาพ แต่ปัจจุบันคู่สมรสมีทัศนคติว่า การหย่าร้างเป็นเรื่องปกติมากขึ้น ต่างให้ความสำคัญและความสนใจแก่ครอบครัวน้อยกว่าตัวเอง ส่งผลให้ ความสำคัญของครอบครัวลดลง จึงมีการทะเลาะวิวาท ทุ่มเถียงเกี่ยงงอน ทำหาย หนีออกจากบ้าน ขาดความอดกลั้นอดทนจึงนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เมื่อกล่าวถึงครอบครัว สิ่งที่ควรจะต้องละเลยมิได้ที่ต้องพิจารณาถึงการมีบทบาทของบุคคลใดในสภาพต่าง ๆ คือ “การกล่าวถึงเรื่องการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพราะเป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมขัดเกลาให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคมสามารถอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น”^{๒๓}

๑.๖.๘. โกศล วงศ์สวรรค์^{๒๔} อดีตชีวิตครอบครัวไทยสุขสมบูรณ์ อบอุ่น อยู่กันจนแก่เฒ่า มีสวัสดิภาพ แต่ปัจจุบันคู่สมรสมีทัศนคติว่า การหย่าร้างเป็นเรื่องปกติมากขึ้น ต่างให้ความสำคัญและความสนใจแก่ครอบครัวน้อยกว่าตัวเอง หน่วยสังคมอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนสมาชิกของครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูลูกมิได้กับใช้ อาหารสำเร็จจากนอกบ้าน ส่งผลให้ ความสำคัญของครอบครัวลดลง เกิดการทะเลาะวิวาท ครอบครัวแตกแยก ผลกระทบที่ตามมาคือลูกขาดความอบอุ่น เป็นสาเหตุทำให้ครอบครัวมีปมด้อย

๑.๖.๙. พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์ ได้ให้ความหมายว่า “ครอบครัว คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว”^{๒๕}

๑.๖.๑๐. วรรณภา ลำเจียกเทศ^{๒๖} ศึกษาแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว ส่วนใหญ่ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างบิดามารดา และบุตรในด้านความรู้สึกที่ดีต่อกันนั้นเป็นไปด้วยดี มีความรัก ความผูกพันที่ดีต่อกัน และอยากหาโอกาสพักผ่อนร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติ มีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยขาดการตระหนักถึงการที่จะพัฒนาหรือเพิ่มพูนความรัก ความอบอุ่นให้เกิดขึ้น นอกจากนี้การทำการกิจกรรมร่วมกันกับบุตรยังมีน้อย โดยประชากรให้ความสำคัญกับภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมากกว่า

^{๒๒} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สถาบันครอบครัวมุมมองของนักสวัสดิการสังคม, (กรุงเทพมหานคร : J. PRINT, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๕-๑๙๗.

^{๒๓} สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, หน้า ๔๗-๔๘.

^{๒๔} โกศล วงศ์สวรรค์ สกิต วงศ์สวรรค์, ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๙.

^{๒๕} พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์, จิตวิทยาครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

^{๒๖} วรรณภา ลำเจียกเทศ, “แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มารับบริการจากศูนย์วิจัยการวางแผนครอบครัวโรงพยาบาลศิริราช”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐).

๑.๖.๑๑. วชิราภรณ์ ศรีเบญจกุล^{๒๗} ในทัศนะของวัยรุ่นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเสพยาบ้าควรจะเน้นที่ครอบครัวมากกว่าสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งขึ้น บุคคลภายในครอบครัวมีความรักความเข้าใจ ให้เวลาซึ่งกันและกัน ฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เหตุของปัญหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของประชากรนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจของครอบครัวซึ่งมีลักษณะของการใช้จ่ายเกินตัว ความไม่เข้าใจกันในการดำเนินชีวิตคู่ การทำงานนอกบ้านที่ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาให้กัน การขาดความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และบุตรไม่ค่อยเชื่อฟัง การมีบุคคลอื่น เช่น ญาติ ๆ เข้ามาก้าวก่ายในครอบครัว

๑.๖.๑๒. จุฑานาฏ ผดุงเจริญ^{๒๘} บิดามารดา เป็นผู้นำครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ต่อการกำหนดรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว อันจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อทัศนคติในการเลือกคู่ครองและการสมรสของบุตรในอนาคต ดังนั้น บิดามารดาควรตระหนักถึงบทบาทดังกล่าว เพื่อเป็นหนทางแห่งการสร้างสรรค์ครอบครัวให้ประสบความสำเร็จของสมาชิกครอบครัวทุกคนตลอดไป

จากการทบทวนเอกสารนั้นจะพบว่า ปัญหาครอบครัวมีมากมายหลายประการด้วยกัน อาทิ เช่น การหย่าร้าง การศึกษา เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการเกิดทะเลาะวิวาทกันในการดำเนินชีวิตครอบครัว นักวิชาการก็เสนอมุมมองในทางแก้ไขและวิธีการที่จะทำให้ปัญหาเหล่านี้ลดลงได้อย่างไร บางท่านเสนอแนวทางพระพุทธศาสนา หรือ ใช้หลักวิชาการด้วยการอบรมให้เกิดความเข้าใจในชีวิตคู่ หรือผู้นำครอบครัวต้องหาโอกาสทำกิจกรรมภายในครอบครัวให้มากขึ้นเพื่อเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของวรวิภา ลำเจียกเทศ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว ส่วนใหญ่ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างบิดามารดา และบุตรในด้านความรู้สึกที่ดีต่อกันนั้นเป็นไปด้วยดี มีความรัก ความผูกพันที่ดีต่อกัน และอยากหาโอกาสพักผ่อนร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติ มีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยขาดการตระหนักถึงการที่จะพัฒนาหรือเพิ่มพูนความรัก ความอบอุ่นให้เกิดขึ้นซึ่งผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดที่ได้ทบทวนมาเป็นมุมมองในการอธิบายความโดยอาศัยหลักพุทธธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างความอบรมในชีวิตการครองเรือนของประชาชนและจะได้เปรียบเทียบแนวคิดเหล่านี้กับมุมมองทางพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยกำลังจะศึกษาต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๘

^{๒๗} วชิราภรณ์ ศรีเบญจกุล, “ปัจจัยของครอบครัวต่อการเสพยาบ้าในทัศนะของวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จ. นนทบุรี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๒๘} จุฑานาฏ ผดุงเจริญ, “อิทธิพลของรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีต่อทัศนคติในการเลือกคู่ครองและการสมรส : ศึกษาเฉพาะนักเรียนปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

๑.๗.๒ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือวิทยานิพนธ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓ สัมภาษณ์ประชาชนเขตตำบลแซ่ ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) อันเนื่องด้วยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเข้าใจในหลักพุทธธรรมและเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่ ประกอบด้วย ๗๒ คน ประกอบด้วย

(๑) กำนัน /ผู้ใหญ่บ้านเขตตำบลแซ่ รวม จำนวน ๙ คน

(๒) ข้าราชการครูเขตตำบลแซ่ รวม จำนวน ๙ คน

(๓) พระสงฆ์เขตตำบลแซ่ รวม จำนวน ๙ รูป

(๔) หัวหน้าครอบครัวตำบลแซ่ จำนวน ๔๕ คน

๑.๗.๔ จัดทำข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๗.๕ วิเคราะห์ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๗.๖ เสนอผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบและเข้าใจสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอกุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๘.๒ ทำให้ทราบและเข้าใจหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๓ ทำให้ทราบและเข้าใจแนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมในแก้ไขปัญหาคือครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอกุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ